

 BUTLLETÍ DEL
CENTRE EXCURSIONISTA
DE CATALUNYA

ANY IX

JULIOL

N.º 54

EXCURSIÓ AL CASTELL DE REQUESENS,
AGULLANA, BESALÚ, OLOT Y COLLSACABRA (1)

DE FIGUERES A REQUESENS

El castell de Requesens està quasi bé a la ratlla de França, en una de les valls que baixen de la serralada pirenenca entre'l coll de Portús y el mar.

Amagat en els replechs de la montanya y arruïnat fins al punt de que ha sigut un verdader problema'l seguir la traça de sos antichs fonaments per entre'l munt de runa que'ls amagava, no tenia aquest lloch cap classe d'interès, y era molt poch visitat, fins que l'últim comte de Perelada tingué l'idea de reconstruirlo, y començà a dibuixarse a sobre del pedregós turó la silueta de la nova obra.

Avuy ja pugen de l'Empurdà y del Rosselló algunes comitives a contemplar l'estranya fortificació que s'estilava en aquells primers temps de la Reconquesta; y és segur que quan l'obra estarà acabada ja no oferirà aquesta vall el contrast de ser una de les més solitaries dels Pireneus catalans a pesar de ser tant prop de la plana empordanesa, aon tant moviment y tanta vida li dóna'l caràcter actiu y intelligent de sos habitants.

(1) Els fotogravats que s'acompanyen són reproducció de part de la serie de clixés de l'autor, que va exhibir per medi de projeccions lluminoses al donar lectura d'aquest treball en la vetllada del 24 de Febrer.

Anunciada com a excursió oficial del CENTRE la visita a n'aquesta localitat tant poch coneguda, formàrem l'expedició'ls socis D. Pere Vives y els germans D. Mariano, D. Pere Lluís y D. Paulino Castells ab el que suscriu; y de fòra de l'associació concorregueren, ademés, D. Joan Portalà, D. Lluís Vives, D. Mariano Ribas, procurador dels comtes de Perelada, D. Francisco Castells, D. Francisco Bonet y D. Pere Armengol, y les senyores de cinch dels excursionistes.

A les quatre del matí del dia 10 de Juliol sortiem de Figueres en dugues tartanes una part de la comitiva y empreniem la carretera de França, aquesta via tant concorreguda abans de ferse'l camí de ferro, perquè, fòra de la via marítima, no n'hi havia d'altra pera l'importació y l'exportació ab la nació vehina, y per ont avuy no hi circolen més que les tartanes dels ordinaris dels pobles, algun que altre carruatge particular y els carros del comerç o de l'industria local.

Davant nostre se destacava, sota del cel rogent per la claror matinal, la sinuosa curva del Pireneu, que baixava a llevant fins a enfonzarse en el mar, y una boira blava matava'l detall de les montanyes, deixantnos ab prou feines distingir el castell de Bellegarde a dalt del puig cònich que s'alça a sobre del Portús.

Tot aquest macís comprès desde'l coll del Portús al mar, els francesos l'anomenen *les Alberes*, volent fer extensiva aquesta denominació a la vessant del costat de l'Empurdà; y no ha faltat entre ells qui ha volgut, ben equivocadament, ferhi compendre també la Cerdanya; però aquest nom és del tot desconegut a la vessant meridional, a pesar de les íntimes relacions que hi ha entre'ls dos caients de la serralada. A l'Empurdà s'anomena simplement *els Pireneus*, o bé's dóna a cada montanya aisladament el nom del poble català que s'hi troba: montanya de Requesens, montanya d'Espolla, etc., etc. El nom d'Alberes ha de quedar relegat, donchs, únicament a la vessant del N.

A dos quarts de cinch passavem pels Hostalets, y a tres quarts atravessavem el riu Muga pel pont de Pont de Mo-

lins. És aquesta una petita població de poch més d'un centenar de fochs, on la circumstancia de trobarse situada sobre de les *margues* de l'època geològica que s'anomena *numulítica*, y són aquí a propòsit pera fabricarne *ciment romà*, ademés de tenir en els molins moguts per l'aigua del Muga força suficient pera moldres, ha fet que's desenrotllés aquí aquesta profitosa industria.

Les vores del riu són pintoresques, y ne dono una vista presa en una altra excursió a l'hivern, ja que ara



Pont de Molins

no podiem perdre temps; ens havíem donat cita al pont de Campmany ab la restant comitiva que venia de la montanya, y a les cinch hi arribavem, després d'atravessar el riu Ricardell, al cap d'un quart, y tot seguit l'Hostal Nou, posada sola que's troba a cinch minuts abans del pont. Aquest atravessa'l Llobregat, petit riuet que naix prop del Coll de Portús, y que s'uneix al Muga més avall de Perelada.

Al Pont de Campmany acudiren en altres dugues tartanes el resto de l'expedició ab tota puntualitat.

La carretera de França s'ha de deixar aquí, y per un camí carreter desastrós, com solen serho eixes carreteres

vehinals, que semblen fetes a dretes pera que no s'hi puguin anar en carruatge, arribàrem a les sis a Campmany.

La vista que presento és d'un extrem del carrer Major al N. És un poble de pobre aspecte, d'unes 170 cases, que viu de l'agricultura, perquè l'indústria tapera hi és escassa. Però dóna gust de veure aquells camps tant ben cultivats, voltats de parets de pedra seca tant ben fetes, en lo qual són mestres els campmanyenchs.

La vinya s'hi cultiva admirablement en aquells plans, on van ser els primers a rebre de França la terrible plaga



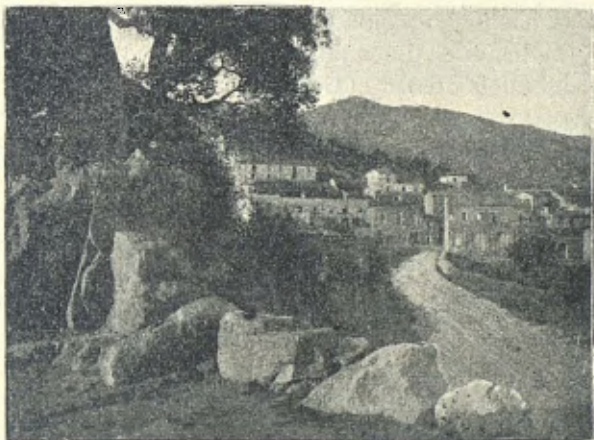
Capella de Sant Sebastià (Campmany)

de la filoxera; y, gracies a la replantació ab vinya americana, empeltada ab plantes del país, han anat sortint els propietaris de la miseria que aquella invasió'ls hi va portar. La varietat nomenada *riparia* és la que's dóna més bé en aquests terrenos fionjos y arenosos procedents de la descomposició del *granit* o *pedra d'ull de serp*, que és la que constitueix la roca fonamental de la comarcada.

Aprop de la plaça hi ha la capelleta de Sant Sebastià, que és una de tantes com se'n troben a la montanya, aixecades per la devoció, sense que'l sentiment artístich hi hagi pres cap mica de part.

L'iglesia parroquial és romànica, sense res que cridi l'atenció, y fa part de l'antich castell avuy derruit, o, millor, absorbit per les cases que s'han anat fent.

A dos quarts de vuit entravem a Cantallops, poble poch més petit que Campmany, però de millor aspecte, y que comptant ab una extensa plana de molta fertilitat, regada per la riera de Torrella, fora un poble molt acomodat si no fos per dos enemichs que li han fet y li fan molt mal: els plets y la tramontana. Un plet llarch y costo-



Cantallops

síssim que sostingué'l poble contra'ls propietaris sobre la possessió dels boscos, y que perdé en apelació, arruinà a tothom; y l'únich medi que tenen aquests pobles agricultors pera referse dels seus atrassos, que és esmerarse en el cultiu de la terra, s'encarrega tot sovint la tramontana de privàrsel, açotant el país ab tanta furia que s'emporta palla y gra y ajeu els arbres més grossos; a les masies rebat la viram y la coll-trenca, ab gran desconsol de les mestresses; tomba teulades senceres, y arriba a detenir al viatjant al mig del camí, obligantlo a ajeures a terra pera no rebre la violenta pluja de pedres que li llença.

Cantallops té carrers bastant espayosos, una plaça gran, y per iglesia la capelleta romànica de l'arruïnat castell, al costat d'una de les torres quadrades que ha quedat en peu y que fa de campanar.

No hi he vist de notable més que una làpida sepulcral de marbre de principi del segle XIV, escrita en caràcters gòtics, que està empotrada a la paret forana y molt ben conservada.

Tocant a curiositats naturals, en aquest terme, diré, pera que'n prenguin nota'ls aficionats a l'Espeleologia, que'n la partida nomenada *Les Estunes* (1) hi ha dugues coves (una d'elles diuen que té més d'un quart de llargada), les quals prenen el nom de la localitat.

Després d'haver pres la caravana un lleuger refrigeri a la fonteta que hi ha sota del pont de Cantallops, seguïrem la nostra ruta.

De Cantallops a Requesens poden pendres dos camins: la carretera, que pera guanyar el desnivell d'uns 300 metres que hi ha entre'ls dos punts pren un desenrotllo d'uns 9 o 10 kilòmetres, tardantse dugues hores y mitja, y la dreuera que puja pel coll del Medàs, a uns 300 metres d'altitut, que escursa prop de tres quarts el camí.

La vista general de Requesens s'aprecia més bé per aquest segon camí, per esser més enlairat, sobre tot a l'arribar a les roques dites *l'Oratori*, que és aon s'aturen els de Cantallops quan van en professó a Requesens. Forma'l país una ampla comallada, coronada al N. per les montanyes del Puig Neulós (sens dupte Puig Nebulós antigament). El Coll Forcat, que està a 4 kilòmetres, condueix a la vessant francesa sobre del poblet d'Albera, y el Coll Forcadell (que està a 5 kilòmetres de Requesens) condueix al poble francès de la Roque-des-Alberes, distant uns 6 kilòmetres de la divisoria.

En mig de la fondalada que volten les estribacions del Puig Neulós se destaca un turonet cònich, y en son cim

(1) També s'anomenen *Les Estunes* unes roques de Banyoles, prop de l'Estany (Pisferrer: *España. Sus Monumentos y Artes. Cataluña*, pàg. 198).

s'aixeca'l castell de Requesens, que a mida que anem acostantnos, en lloch de ferse més visible, se va amagant dins de l'espessa vegetació del puig.

Les dependENCIES, casa de l'administrador, capellà, guardes, etc., se troben per ara al costat NO. Més tart s'instalaràn al mateix castell.

A dos quarts d'onze arribavem a la capelleta, construïda provisionalment (perquè l'antiga iglesieta romànica de Requesens està destruïda y és habitació d'un masover), y poguerem oir missa gracies a l'atenció de la comtesa de Perelada, que la retardà mitja hora en obsequi nostre.

Dinàrem a l'aire lliure en un rústich menjador pintorescament disposat prop d'eixes dependENCIES, y ens dirigírem al castell.

Un camí que serpenteja suaument pels costats del turó ens hi conduhí, pel mig dels arbres seculars y de les noves plantacions ab que'l comte (que tenia una passió pera la botànica) va hermostrar aquest bosquet. Allí, al costat de les alzines sureres y dels roures del país, se veu creixer el roure d'Amèrica y el roure dels Alps, el cedre, y més de trenta varietats de grèbol, entremig dels quals floreixen infinitat d'hortensies y rosers.

Mitja hora hi ha desde l'Administració al castell; y lo primer que se'ns presentà a l'arribarhi fou la *torre del Nordest*, torre rodona, alçada en un angle de la muralla, defensant les dugues ales de fortificació aon s'obren a l'una la *porta del Sur* pera entrar al castell, y a l'altra la *porta de França*.

Entràrem en el primer recinte per la porta del Sur, després de flanquejar un centenar de metres de muralla, coronada de marlets y de matabans, y l'impressió que causa la vista de l'interior és la que correspon a un lloch com aquest, ont el mètode y l'ordre en la distribució de les dependENCIES devia sacrificar-se a lo reduït y accidentat del local y a les idees d'ofensa y de defensa.

Una escala de rústechs esgrahons de pedra puja al peu del portal per entre parets adornades ab sòlides reixes; y més y més escales, o quan no rampes empedrades, porten al segon y al tercer recinte.

Abaix, a l'extrem del primer, hi ha la capella, que ha sigut reconstruïda prenent per model les dugues o tres úniques pedres treballades que's varen trobar. És d'estil romànic, ab un àbsit semi-circular ab volta esfèrica, y al costat esquerre de la nau s'ha format ab dos amples archs de mig punt una espayosa tribuna pera la familia del



Torre del Nordest en el castell de Requesens

comte. Al timpà semi-circular de la senzilla portada s'ha imitat molt bé'l dibuix d'aquells temps, ab un tosch baix-relleu representant l'adoració de la Verge.

El segon y tercer recinte van aixecantse l'un damunt de l'altre, com ensenya la present vista, presa desde dalt de la torre del NE.

És fantàstich, sobre tot a certes hores del dia, l'efecte que fan eixes muralles disposades en totes direccions, co-

bertes de marlets y de sageteres, tenint per fonaments les sòlides roques y adaptantse son perfil entre pujades y baixades als accidents del pis; de manera que'l conjunt presenta unes linies de molt moviment y no desprovehides de bellesa.

El mestre d'obres D. Alexandre Comalat, administrador del comte de Perelada, ha secondat molt bé'l pensa-



Portal del Sur en el castell de Requesens

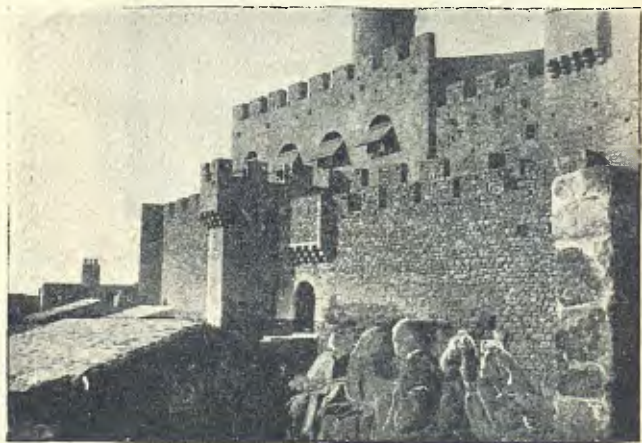
ment d'aquest y ha sabut donar a l'obra un aspecte d'antiguetat que no tindria si no hagués anat rebuscant entre'l pedregam de totes bandes les pedres a propòsit pera que, després d'obrades, conservessin la patina del temps; de tal manera que hi ha troç vell y troç renovat de la muralla ont és impossible marcar el límit de cada hu.

El palau, o part del castell destinada a habitacions del comte, és l'edifici més alt. Els quartos tenen per sostre,

uns, una sola volta de mig punt revestida de rajola groga verniçada, lo qual produeix una estranyíssima impres-



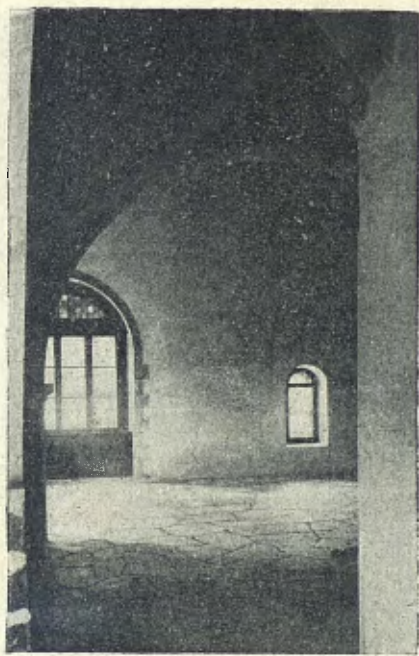
Capella del castell de Requesens



Segon y tercer recinte del castell de Requesens

sió; altres, porten un envigat de sòlides peces de roure.

S'ha fet molt ús en la reconstrucció d'aquest castell del mahó verniçat toscament de colors variats, y que's fabrica en la mateixa propietat, pera decorar les obertures de portes y finestres; y no deixa d'esser agradable l'efecte d'aquest ornament, desconegut en el país, y que ha sigut importat de construccions consemblants d'Alemanya.

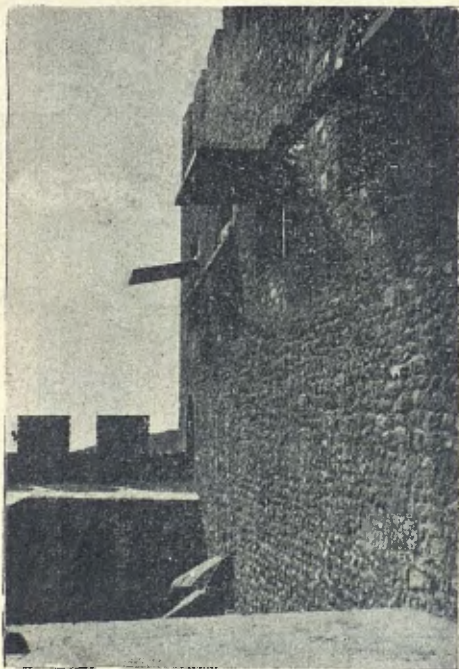


Vista parcial del saló en el castell de Requesens

El saló principal en res s'assembla a lo que la costum té establert en eixa classe de departaments. L'alta y cilíndrica torre de l'homenatge arrenca d'un costat de dins del saló, atravesant el sostre, donant a la planta de la peça una gran irregularitat, de manera que, o bé tindran de reduirse les dimensions del saló, si vol regularisàrsel, o, si se li conserva l'actual forma, difícilment s'endavina com

se compaginarà la rodona paret que constitueix la torre ab les linies dretes de les parets laterals en el decorat que's dongui a n'aquesta peça.

Un ample y sòlit arch de mig punt aguanta les vigues del sostre. Lloses de forma irregular, de marbre blanch, d'una pedrera de la mateixa propietat, cobreixen el pavi-



Paret forana del saló en el castell de Requesens

ment, acabant de donarli caràcter ab son capritxós dibuix.

La llum hi entra per quatre grans finestrals que s'obren sota d'uns archs de mig punt, y tenen per porticons unes sòlides portes penjades a defòra que s'obren de baix a dalt com les portanyoles dels barcos, y's manejen ab un torn montat en l'empit. Desde l'exterior, aquesta bateria de portes mig alçades recorda les obertures qua-

drades per ont els canons treuen ses boques en els costats dels barcos de guerra.

Els patis, a dins dels recintes, guarden harmonia ab l'aspecte general, veyentshi les muralles arrencar de sobre de la roca viva, y obrirse al seu través fosques finestres defensades per grossés reixes de ferro.

En aquest castell no hi ha cisterna. El comte va utili-



Vista de la conducció de l'aigua, desde dalt del castell de Requesens

sar una font abundosa que naix a gran alçada a les faltes del Puig Neulós, y per una canonada de ferro de 3 kilòmetres, formant un colossal sifó, que no sofreix menos de nou atmòsferes de pressió a la part més baixa, l'ha conduida a dins del castell; de manera que podria rajar, si's volgués, a dalt de tot de la torre de l'homenatge.

¡Quina existencia la dels que habitaven semblants llocs! Sols unes naturaleses més de ferro que les matei-

xes armadures que'ls cobrien eren capaces de resistir tota una vida dins d'uns casals que més semblaven presons que palaus, encaramats com els nius d'àguiles a dalt dels turons, no 'trayent el cap a fòra sinó a través de dobles barrots de ferro, y no podent donar un sol pas a dins de casa sense pujar o baixar rampes y esglahons!

Y si això era en temps de pau, agréguinse en temps de guerra les privacions a que estaven condemnats, y que fan, als nostres ulls, assombroses les llargues y desesperades defenses de que hi ha tants exemples en aquells temps.

Aixís s'ha de convenir en que la reconstrucció d'aquest castell, en la qual el comte de Perelada ha invertit durant cinch anys sumes importantíssimes, sols compatibles ab sa considerable fortuna, dóna cabal idea del gènere de vida a que llavors se devien subjectar; vida que avuy seria impossible a les mòdernes generacions, que busquen abans de tot la comoditat; y sols és comprensible en aquells temps, en que'l confort no era conegut y en que fins sembla que desdenyaven el tenirlo.

De l'història d'aquest castell ben poch se'n sap, les guerres havent destruït tota mena de documents. Se sap sols que'l comtat de Requesens feya part del vescomtat de Rocabertí, que radicava a sobre de La Junquera, en les vessants de la serra que donen aigües al riuet Llobregat. Dataven dels primers temps de la Reconquesta, y tots dos van esser arrasats en fetxa desconeguda. D'entremig de les ruïnes de Requesens n'han sortit bon número de grosses boles de pedra de 20 y de 30 centímetres de diàmetre, que eren, sens dupte, llençades pels matabans y barbicans en la defensa del castell, y han sigut cuidadosament recollides.

A les sis de la tarde deixavem aqueixa notable construcció, despedintnos de la senyora comtesa y de la família del Sr. Comalat, y empeniem el camí de retorn pera separarnos, quan arribessim a la carretera de França, els expedicionaris que devien tornar a Figueres y Barcelona dels que devien quedarnos a la montanya a continuar la nostra excursió.

(Acabarà)

LLUÍS M. VIDAL

NOTES FOLK-LORIQUES

ORACIONS PERA CURAR MALS

PEL MAL DE VENTRE

Un dia, anant Nostre Senyor pel món, demanà hostatge a una casa de lladres mentres l'amo era a robar. La mestressa li digué que no'l podia acullir perquè l'amo no ho volia. «Ja m'amagaré», va respondre Nostre Senyor. Allavors la mestressa'l feu baixar al estable, a vora d'una tona. Quan tornà l'amo s'enfadà perquè l'havia acullit. A la nit vingué al lladre un gran mal de ventre, y ella que corre a dirho a Nostre Senyor, y li respon que li digués aquesta oració:

Entre la fusta y la tona
està lo gran Senyor,
a bon grat de la mestressa
y a disgust del seu senyor.
Per sopar li van donar
vi agrit y pa florit;
per dormí, un llit de boba.
Mal de ventre, vesten fòra:

Un pare-nostre a la Santíssima Trinitat.

PERA TREURE LA BROSSA DE L'ULL

Brosseta vesten de l'ull,
que a tu no t'hi vull,
que a la nineta sí que li vull.
Si és del cel, sí que li vull;
si és de la terra, no que li vull.

PERA TREURE LA BROMA DE L'ULL

«Què hi fas aquí tu desfeta?»
«Aquí m'estich com Déu m'ha feta.»
«Com Déu t'hi ha feta,
si Déu no fa cosa mal feta?»
Si vens blanca,—Déu te decanta;
si vens bruna,—Déu te'n allunya;

si vens negra,—Déu te'n trega;
si vens al dematí,—te'n tregui Sant Martí;
si vens a mig-dia,—la Verge Maria;
si vens al sol postant,
te'n tregui Sant Joan;
així't vagis fonent
com la lluna del sol ponent.

Tres pare-nostres a la Santíssima Trinitat.

PEL MAL DE QUEIXAL

Santa Apolonia,—lo queixal me fa mal.
Tant si'm fa mal—com si no'm fa mal,
de què't queixes,—troç d'animal?

PEL MAL D'ARISTOL

S'agenolla y's diu:

Vàlgam Déu y la Santíssima Trinitat, Sant Cosme y Sant
Damià, Santa Maria Magdalena. Pudò'nima jo't tall: fòra tot mal.

Se diu tres voltes ab tres pare-nostres a la Santíssima Trinitat,
Sant Cosme y Sant Damià.

PER LA ERISSPELA

Jesús és viu,—Jesús és mort,
Jesús és nat,—Jesús és resucitat.
Com aquestes són veritat,
la dissipel-la de.... al moment sia curat.

VICENS BOSCH, PBRE.

Delegat a Tàlarn

LO CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA sols se declara respon-
sable de lo contingut en la *Secció Oficial* del seu BUTLLETÍ, deixant
íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.